

Když jsme dojeli na rozcestí, zjistili jsme, že cesta jedním směrem je zatarasená a tím druhým vede do prudkého kopce a ztrácí se za horizontem.

Kristýna se začala rozhlížet z okna, zatímco já jsem se snažil otočit auto. „Koukej, támhle nahoře stojí lidé před domem. Skočím se jich zeptat,“ zvolala a vyskočila ven.

Já jsem na situaci dohlížel ve zpětném zrcátku. Po několika minutách se vrátila s novinkami.

„Nejdřív to nejdůležitější. Ten člověk, se kterým jsem se bavila, vypadá úplně jak Daniel Radcliffe z Harryho Pottera.“

„To je dobré vědět, ale nepomůže nám to s tím, kde složíme hlavu,“ rozesmál jsem se.

„A dále... Hotel je tu jen jeden, touhle cestou dál a za plotem doprava,“ doplnila Kristýna zbytek.

Vyrazili jsme tedy po ztrácející se silnici. Neztrácela se pouze za horizontem, ale také pod koly, protože z kamenné cesty se stávalo čím dál větší vykotlaníště. Než jsme dojeli k poslednímu domu v ulici, už jsem to chtěl málem vzdát.

„Tady to stejně dál nejde. Buď je to tahle barabizna, nebo nehraju,“ zastavil jsem před budovou připomínající opuštěnou farmu. Vystoupili jsme z auta a začali si prohlížet strašidelný dům.

„Hele, támhle je vývěska – *Otel*, buď jim H už upadlo, nebo to mají napsané turecky,“ zasmála se Kristýna.

„Myslím, že první možnost je minimálně stejně pravděpodobná jako ta druhá, když se tak koukám, v jakém to je stavu,“ zamudroval jsem.

V tu chvíli vylezla z domu překvapená žena.

„*Otel*?“ zeptala se Kristýna a ukázala směrem k domu.

Paní však nevypadala, že chápe. Naštěstí za ní vyšel také pán, asi její manžel.

„*Hotel*? *Otel*?“ zeptala se Kristýna znovu.

Pán přikývl. Pantomimou jsme naznačili, že bychom rádi viděli pokoje.

Opravdu dobře, že jsme si tento zvyk při našich cestách po Turecku už osvojili. Patro, kam nás manželský pár dovedl, bylo opravdu děsivé. Dlouhá temná chodba s mnoha dveřmi do otevřených komůrek, ve kterých byly na zaprášené dřevěné podlaze halabala položeny špinavé matrace a na nich ještě špinavější přikrývky. Do jednoho z pokojů nám muž pokynul. V tu chvíli jsme už ale věděli, že tady nás dnešní spánek nečeká.

Zdvořile jsme poděkovali za prohlídku nejtajemnějšího hotelu naší dosavadní cesty a při úprku trochu odřeli podvozek, jak jsme se odtamtud chtěli podvědomě dostat co nejrychleji pryč. Toho dne jsme zakotvili až v bývalé škole, kterou tamní vesnická komunita přestavěla na ubytovnu. Možná jsme složili hlavu v bývalé ředitelně, kdo ví.

MAJÁKY

Další den ráno jsme se vydali dále na východ. Konečně to vypadalo, že přichází ten den – v pohraničním městě *Hopa* jsme konečně zahrnuli a zamířili na jih. Už jsme měli pocit, že takový den ani nepřijde.

Dálnici v Hopě hravě poznáte podle toho, že se už dvacet kilometrů před samotným přechodem v pravém pruhu a na odpočívadlech štosují kamiony, které míří do Gruzie. My jsme je však objeli a spěšně vyrazili na *Artvin*. Ten prý má být krásný, vezli jsme si už pár dní myšlenku z jednoho letmého povídání s kavárníkem.

Samotné město se před námi objevilo vyskládané do skály. Shlíželo na silnici jako theatron starověkého divadla. Místo ale nepřipomínalo žádnou antickou komedii, spíš tragédii. Z průvodce jsme se mimoděk dozvěděli, že některé hotely tam sloužily také jako nevěstince a riskovat, že právě ten náš se večer promění na hanbinec, se nám opravdu nechtělo.

Po poradě jsme se tedy raději rozhodli, že zkusíme dorazit až do dalšího města. *Yusufeli* bylo jediné větší osídlení na dohled, proto jsme to nasměřovali k němu. Cestou nás doprovázelo zapadající slunce nad vodní nádrží, které Turci hojně a s oblibou budují, aby zadržovali dostatek vláhy pro sušší oblasti. Výjev to byl však jako od norských fjordů, vysoké svahy s vodou prostupující úzkým údolím lákaly k fotkám. Neměli jsme ale možnost zastavit, kolem nás se jeden za druhým hrnuly kamiony směřující do jihovýchodních částí tureckého území. Do *Yusufeli* jsme dorazili až za tmy. Vítaly nás oprýskané domy a podivně nehostinný vzhled všeho, na co jsme jen dohlédli.

„Tohle je fakt podivné místo; jakoby se tu zastavil čas...“ zakroutila Kristýna hlavou, když jsme zaparkovali před supermarketem.

„No, na prázdniny bych se sem úplně nehrlul. Padá tady na mě taková depresivní nálada,“ odpověděl jsem a odtrhl oči od internetu, kde jsem zrovna hledal ubytování.

„Má tady být nějaký pěkný penzion na konci města,“ zajásal jsem konečně, ale vzápětí si přečetl nosnou informaci, „... před třemi měsíci vyhořel,“ podíval jsem se zasmušile na Kristýnu.

„Tak tam asi nepřespíme. Je tady ještě něco jiného?“ zeptala se zklamaně.

„Snad kromě jednoho nic, kde bychom se nebáli spát,“ odvětil jsem.

„Tak pojedme tam, nic jiného nám stejně nezbývá.“

Po cestě jsme si prohlíželi zašlé domy a pochmurnou náladu celého města. A když jsme sjeli z hlavní ulice, zahlédli jsme před sebou vysoké úzké stavby připomínající komíny. Jejich vrcholy byly v nedohlednu, zahalila je tma. „Koukej, co to je? Takové sloupy uprostřed města?“ prohodil jsem.

„To nevím, vypadá to obrovsky,“ vyklonila se Kristýna opatrně z okénka.

Yusufeli jsme projížděli další notnou chvíli, protože ulice byly křivolaké a my ne a ne trefit tu správnou. Když jsme konečně našli místo, kde jsme se chtěli zeptat na ubytování, nebylo zase kde zastavit. „Tak jdi, já počkám v autě na stráží,“ navrhl jsem.

Po chvíli čekání přišla Kristýna zklamaně zpátky. „Bydlet tady nemůžeme, ale vím novinky o tom, proč je to tady takové zasmušilé...“

„No to mi teda řekni, protože já se tu koukám po lidech a všichni, co kolem procházejí, mají takový zašedlý výraz,“ pronesl jsem, zatímco jsem sledoval dalšího mračícího se Turka štrádajícího po druhé straně ulice.

„Obyvatelé *Yusufeli* už několik desítek let čekají, až se sem rozšíří ta vodní přehrada –“ vychrlila na mě Kristýna s vyvalenýma očima a jedním dechem dodala,

„– v hotelu sice mají plno, ale ten příběh je fascinující, zaběhnu se ho zeptat ještě na pár otázek. O tom musíme vědět více...“

„Jsem ti v patách. Zkusím někde zaparkovat,“ křikl jsem ještě za mizející Kristýnou do tmy.

MINIROZHOVOR S HOTELIÉREM YUSUFEM Z YUSUFELI

Váš rodinný hotel leží v oblasti, která měla být dávnou zatopená. Jak se ti s tou nejistotou žije?

Je to opravdu ubíjející. Táta říkal, že poprvé se tady mluvilo o zatopení Yusufeli už v roce 1968 a od té doby v podstatě každý rok. Dneska tady ale už stojí pilíře pro most, který přes údolí povede. Takže se čas asi blíží.

Vaše živobytí zde zůstane, hotel asi nikam nepřestěhujete. Co budete dělat?

Všichni z Yusufeli se přestěhujeme támhle na kopec. Rádi bychom v novém městě postavili zase hotel, ale vzhledem k tomu, kolik nám slíbili peněz, nám možná nezbyde ani na základy. Materiály na stavbu jsou dražší a dražší, inflace nám pořád z toho mála užírá... Když to vezmu kolem a kolem, tak vůbec nevím, co si počneme.

Co ti dělá v téhle životní situaci radost?

Mám rád svoji práci, baví mě starat se o hotel a bavit se s návštěvníky. Jinak mě ta nejistota spíše šírá. Lidé v okolí jsou tady hodně apatičtí – však se podívejte kolem sebe. Už roky tady nikdo nic neopravuje, protože prostě neví, kdy přijde velká voda a budeme muset všichni nahoru do nového města.

Turistů se sem asi moc nežene, my sem taky spíš zabloudili. Koho v hotelu teď ubytováváte?

Hlavně inženýry ze stavby; ti se tu střídají už nějaký čas. Turistů máme opravdu pomálu.

To je celkem smutné. Myslíš, že se už blíží čas velké vody, nebo lidé v Yusufeli ještě nějakou dobu zůstanou?

To vůbec nevím, možná to tady za rok bude zatopené a najdete mě nahoře na kopci, ale už bez hotelu.

Když jsme dopovídali, Yusufa ještě napadlo, že bychom mohli bydlet v hotelu asi hodinu cesty do hor. „Mám tam kamaráda, zkusím mu zavolat, zda mají místo. Ať tam nejedete nadarmo.“ Otočil se a pustil se do telefonování. My jsme na sebe s Kristýnou zůstali jen nechápavě hledět. *Žít roky s Damoklovými neckami nad hlavou a čekat, až je na vás vylejí a zničí všechnen váš dosavadní život a vzpomínky... To je velká rána.*

Najednou jsme chápali všechny ty zasmušilé výrazy a nepřítomné pohledy. Ti lidé skutečně nevědí, co bude zítra. Mají zde domy, rodiny, mnoho z nich tu vyrostlo a všechno to skončí na dně přehrady. Turecká vláda vzala heslo „*Po mě potopa*“ – doslova.

Z našeho dumání nás po chvíli milým hlasem vyrušil Yusuf: „Nahoře pro vás místo mají, je to odsud tak hodinu a nic bližšího tu stejně neseženete.“

V tu chvíli se o mě pokoušely mdloby. „A je bezpečné tam vyrazit teď, v takové tmě?“ zeptal jsem se vyděšeně a pokračoval, „koukal jsem na mapách a ta cesta vypadá celkem nesjízdně. Proto jsme taky chtěli spát tady...“

„Když pojedete opatrně, tak to půjde,“ ubezpečil nás Yusuf.

Copak o to, my opatrně pojedeme, ale aby se nám pod koly nedrolila silnice, anebo aby nás turecký sebevražedný závodník z té cesty nesmetl, běželo mi v tu chvíli hlavou. Yusufovi jsme ale jen poděkovali a v tichosti se odebrali k autu. Mlčeli jsme ještě notnou chvíli po tom, co jsme vyrazili. Ten pocit se nedal jen tak setřást. Tady může být do roka dno přehrady – *dno přehrady*.

ZPÁTKY DO KAČKARSKÝCH HOR

Tahle nálada nám vydržela až do prvního prudkého srázu, nad kterým jsme měli projet po naší cestě za vytoženým ubytováním. Pohled přes místy chybějící svodidla nedělal dobře ani jednomu z nás, a tak jsme museli zanechat úvah nad osudem Yusufelských a začít se soustředit na aktuálnější výzvy.

Ježdění nad srázy neabsolvuji poprvé, užil jsem si ho v Bhútánu, Nepálu nebo Indonésii, ale kombinace tmy, tureckých řidičů a únavy z celodenní cesty mi nepřidávala na sebevědomí. Nejen kvůli kvalitě silnic jsme proto velkou část cesty jeli krokem a troubili jak na lesy – to, aby se na nás ze zatáčky někdo nevyřítl, a my mu nemuseli uhybat až ke kraji nad sráz.

Cesta nám tak netrvala avizovanou hodinu, ale skoro dvojnásobek. *Přece jen turecké řízení předpokládá mnohem vyšší průměrnou rychlost.*

Tohle byl jeden z těch dnů, kdy jsem usnul, aniž bych si zvládl sundat boty nebo bundu. Když jsme se ráno probudili, čekaly na nás krajinky jako z pohlednic. Zelená, kam se podíváš. Rozhodli jsme se tedy pokračovat po započaté cestě a prozkoumat, jak hluboko budeme do hor Kačkaru schopni dorazit z této strany. Po pár kilometrech nás vítala směrovka na starý kostel ve vesnici *Altıparmak*: „Tak proč ne,“ kývli jsme na sebe s Kristýnou. Pátrání po něm nám však zabralo více času, než jsme předpokládali. Cedule se totiž po chvíli vytratily.

„Myslím, že je to tady nahoře,“ rozhodla nakonec intuitivně Kristýna.

Po pár metrech stoupání jsme uviděli muže v typickém včelařském úboru. Med jsme zrovna nepotřebovali, a tak jsme ho nechali za sebou a pokračovali dál. V tu chvíli na nás zpoza rohu začal vykukovat vysoký kamenný gruzínský kostel⁶⁷. Z velké desky začala Kristýna předčítat. „Pochází z 10. století a teď je z něj místní mešita,“ mezitím vzala za kliku kolosálních dveří a chystala se je otevřít, ale, „je zamčeno,“ pokrčila rameny.

„Koukej, koukej. Jde za námi ten včelař. Možná nás chce vyhnat,“ zpozorněl jsem.

Když se ale muž přiblížil, zjistili jsme, že jsem se zmylil. Pán odepnul z opasku klíče a začal hledat ten pravý. „On nás tam jde pustit,“ zaradovala se Kristýna.

Lámanou angličtinou nám začal popisovat, že on je teď správcem kostela. Ten otvírá pro turisty, když zrovna nějaký dorazí. Jinak se věnuje svým včelám a malému hotelu, který provozuje kousek nad kostelem alias mešitou v kopci.

Po chvíli bloumání na nás včelař vehementně mával z rohu svatostánku: „Pojďte sem, pojdte sem!“

67

Severovýchodní Turecko dříve bývalo součástí Gruzínského království, po kterém tam zbyly jen tisícileté kostely.